

STUREN OP MAATSCHAPPELIJKE DOELEN MOET LANDBOUWTRANSITIE VERSNELLEN

Kritische Prestatie Indicatoren, kans of bedreiging voor bio-sector?

De opgaven op het gebied van biodiversiteit, klimaatverandering, circulariteit, landschapskwaliteit, lucht-, bodem- en waterkwaliteit en dierenwelzijn zijn groot. In het landelijk gebied speelt de landbouw een sleutelrol. Met behulp van doelsturing wil de overheid de sector ruimte bieden om maatregelen zelf in te vullen. Dit zou bij de biologische sector als muziek in de oren moeten klinken.

TEKST DENNIS HEUPINK, JAN PAUL WAGENAAR EN CHRIS KOOPMANS | FOTO'S DICK BOSCHLOO

“Het voor-
schrijven van
maatregelen, zoals de
verplichting
bufferstroken
aan te leggen
langs water-
lopen, streeft
soms zijn doel
voorbij.”

Doelsturing versus maatregelen

De overheid en andere partijen hebben doelen gesteld voor de maatschappelijke opgaven. Deze doelen zijn omschreven in bijvoorbeeld het Klimaatakkoord van Parijs, de Vogel en Habitat Richtlijn, de Kader Richtlijn Water, het Deltaplan Biodiversiteitsherstel en in de visie ‘Landbouw, Natuur en Voedsel: waardevol en verbonden, Nederland als koploper in kringlooplandbouw’. Vanuit de praktijk is steeds de wens geuit zelf te willen bepalen hoe doelen te bereiken, zonder te veel bemoeienis van de overheid. Daarnaast is er ook behoefte aan een integrale benadering. Voor de landbouwsector biedt een systematiek die effectief stuurt op lange termijn doelen nieuwe kansen. Ze daagt boeren uit hun prestaties inzichtelijk, overzichtelijk en meetbaar te maken zodat bijdragen

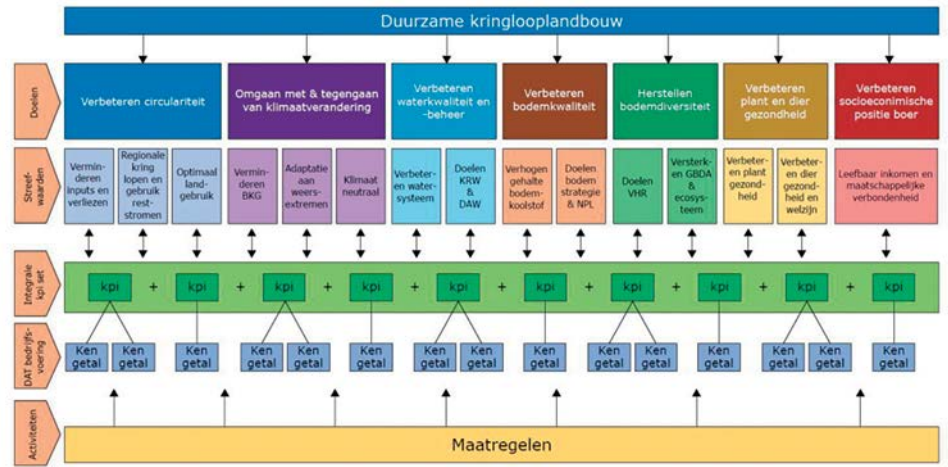
van boeren ook (financieel) gewaardeerd kunnen worden. “Het voorschrijven van maatregelen, zoals de verplichting bufferstroken aan te leggen langs waterlopen, streeft soms zijn doel voorbij,” aldus Piet Adema, minister van LNV tijdens de Bodemtop op 8 februari 2023. “Idealiter gaan we richting het breder sturen op waterkwaliteit, waarbij de boer zelf bepaalt welke maatregelen genomen worden om de kwaliteit te waarborgen.”

KPI's voor de kringlooplandbouw

Momenteel wordt een systematiek ontwikkeld die het sturen op doelen mogelijk moet maken. De basis van deze systematiek zijn Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's). KPI's beschrijven condities die het directe resultaat zijn van het handelen van de boer en tege-

Groenboeren-conferentie-workshop: Doelsturing met KPI's?

In een workshop op de Groenboerenconferentie op 4 februari jl. te Utrecht is de toepassing van de KPI-k systematiek in een duurzame bedrijfsvoering besproken. Het gebruik van data om de boer te ondersteunen is gekoppeld aan de systematiek van Collegiale Toetsing zoals deze wordt toegepast in de bio-dynamische landbouw. Bij Collegiale Toetsing kijkt elke boer met collega's naar de kwaliteit van het bedrijf aan de hand van de Demeter-richtlijnen naar de mogelijke verbeterpunten. De KPI-systematiek kan als belangrijke input dienen voor het proces van Collegiale Toetsing, en daarmee dit proces ook toepasbaar maken buiten de bio-dynamische landbouw.

De doelenboom voor KPI's (boven) en een voorbeeld van een KPI diagram voor een boerenbedrijf (onder).

lijktijd cruciaal zijn voor de beoogde impact, zoals het areaal kruidenrijk grasland voor de weidevogels of de hoeveelheid broeikasgasemissies voor het tegengaan van klimaatverandering. De gehele set aan KPI's die binnen de ontwikkeling van de KPI's voor de kringlooplandbouw (KPI-k) ontwikkelt worden is weergegeven in een doelenboom (zie figuur). In praktijkpilots met groepen boeren wordt de systematiek nu verder uitgewerkt en praktijkrijp gemaakt.

Een kritische noot

De kpi-systematiek wordt ontwikkeld voor de gehele landbouwsector, ook de biologische landbouw moet met de KPI's kunnen werken. Vooral bij de kleinere, agro-ecologische bedrijven zijn er echter zorgen of de systematiek voor hun bedrijven toepasbaar is. Voor het goed berekenen van de opgestelde KPI's zijn veel data nodig, welke bij de kleinere bedrijven lastiger te verzamelen zijn omdat ze bijvoorbeeld geen gebruik maken van de Kringloopwijzer of een bedrijfsmanagementsysteem. Daarnaast is het de vraag of de KPI's die erop zijn gericht de gangbare landbouw te verduurzamen, ook van belang zijn voor de biologische sector. Ook ligt de focus van de systematiek sterk op de impact van het bedrijf op het milieu, terwijl de sociaaleconomische bijdrage nog nauwelijks wordt meegenomen. Onder andere het Groenboerenplan en de Federatie van Agro-ecologische boeren zijn kritisch op de systematiek.

Kansen voor de biologische sector

De systematiek biedt echter ook kansen voor de biologische sector. De beschikbaarheid van data en het inzichtelijk kunnen maken van prestaties op het gebied van duurzaamheid kan een duidelijk signaal geven aan overheden en ketenpartijen biologische landbouw financieel meer te waarderen. Meerdere

“Het is de vraag of de KPI's, die erop zijn gericht de gangbare landbouw te verduurzamen, ook van belang zijn voor de biologische sector.”

grondeigenaren zijn geïnteresseerd om de systematiek te gebruiken voor het uitgeven van pachtgronden met een duurzaam gebruik. Daarnaast kunnen KPI's ook helpen in het lerend vermogen van de sector. Het op bedrijfsniveau inzichtelijk maken van de score op verschillende doelen, zoals in onderstaand webdiagram, maakt inzichtelijk op welke vlakken nog verbetering mogelijk is. Gekoppeld aan een dashboard met data op perceelniveau kan het een tool zijn die boeren de mogelijkheid geeft op bedrijfsprestaties te sturen.

Verdere ontwikkeling

De KPI-k systematiek wordt de komende jaren steeds verder praktisch uitgewerkt. Dan zal ook blijken in hoeverre de systematiek een deel van het huidige instrumentarium van de overheid kan vervangen en meer ruimte laat voor boeren voor eigen sturing op de doelen. De voorlopige KPI-set voor kringlooplandbouw wordt onder andere getest bij agro-ecologische boeren met extra aandacht voor de maatschappelijke impact van het bedrijf. De praktijkpilots bieden daarnaast de ruimte voor de evaluatie van de systematiek. Geïnteresseerd het proces verder te volgen? Volg dan de website.

